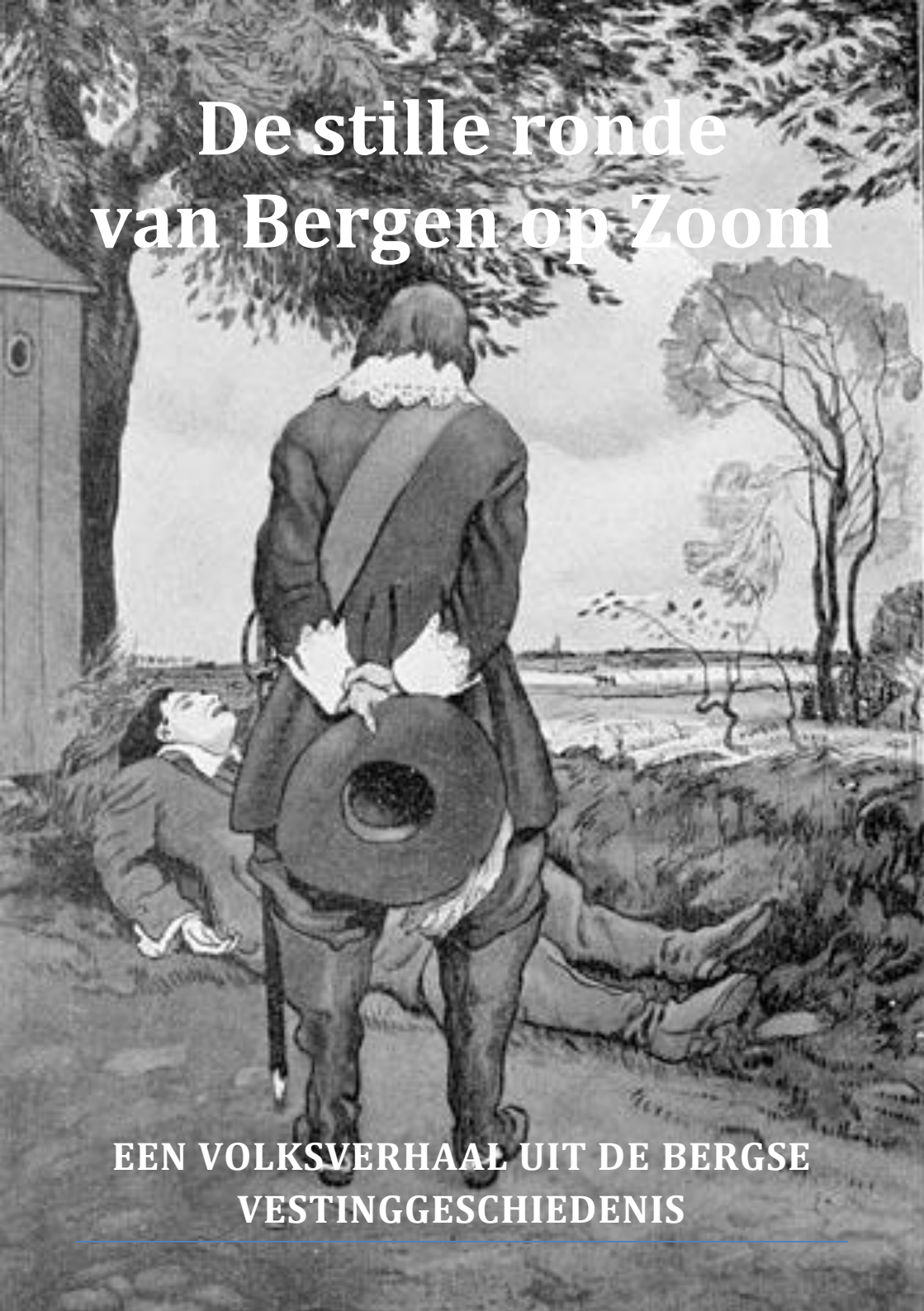

De stille ronde van Bergen op Zoom

EEN VOLKSVERHAAL UIT DE BERGSE
VESTINGGESCHIEDENIS

TER INLEIDING

Gedurende de jaarlijkse Maand van de Geschiedenis werd in 2015 in Bergen op Zoom op 31 oktober de [Nacht van de Geschiedenis](#) gehouden.

Op initiatief van de stichting [Huis aan de Schelde](#) en Markiezenhof werd toen de (bijna vergeten) Bergse legende 'De stille ronde van Bergen op Zoom' in het Markiezenhof in meerdere tafereelen uitgebeeld. Het gebouw en de daarin aanwezige museumstukken werden daarbij op creatieve wijze in de voorstelling ingepast.

Zo werd bijvoorbeeld het kermismuseum gebruikt om uit te beelden dat militairen van het bewakingsdetachement in hun vrije tijd uit gingen in de stad. In een der stijkkamers bleek de zoon Alfons uit de legende de slaap niet te kunnen vatten, en sprak zijn angsten en zorgen uit.

De bezoekers werden door een bewust onverlicht gebouw van tafereel naar tafereel geleid. Soms was de afstand daarbij iets te groot om op het spel geconcentreerd te blijven.

Niettemin leidde de slotscène op de kleine binnenplaats tot een prachtige apotheose waarin de vader en de zoon in het hiernamaals elkaar ontmoeten en tenslotte elkaar weten te vinden.

Alles bijeen aanleiding voor Herbert Mouwen (BNdeStem) om op te merken dat deze sfeervolle verbeelding van een volksverhaal zeker voor herhaling vatbaar is. Een conclusie waar iedere bezoeker van het toenmalige evenement zich zeker bij zal aansluiten.

Ofwel: wanneer mogen we weer?

De websiteredactie van de Geschiedkundige Kring draagt graag zijn steentje bij om deze legende/volksverhaal/doorvertelde geschiedenis voor volgende generaties te behouden.

Daarom is de vertelling, zoals deze te vinden is in het eerste deel van '[Nederlandsche sagen en legenden](#)' van [Josef Cohen](#) (1921) hier nogmaals weergegeven.

Mogelijk was dit boek ook in huize Asselbergs te vinden. In ieder geval heeft Anton van Duinkerken dit verhaal weergegeven in het gedicht '*De stille ronde*' dat hier eveneens weergegeven.

In hoeverre het verhaal van de plaatsmajoor op fantasie berust of een verrijking van een werkelijke gebeurtenis betreft, is niet nagegaan. De uit Winterburg-Kreuznacht afkomstige kapitein en plaatsmajoor Friedrich Ludwig Roos overleed weliswaar op 25 maart 1852 te Bergen op Zoom, maar hij had toen de leeftijd van 89 jaar. Dat hij dan nog actieve dienst zou doen lijkt niet waarschijnlijk. Evenmin blijkt niet uit de genealogische gegevens dat hij een zoon had die rond dezelfde datum gestorven zou zijn. Wellicht ziet iemand toch aanleiding om deze kwestie eens goed uit te diepen?

Daarnaast gaat ook in Nijmegen een verhaal over een plaatsmajoor die na zijn dood de militaire wacht controleert en lastig valt. (helaas is bron van dit bericht niet genoteerd)

De historie van de plaatsmajoor van Bergen op Zoom, bijgenaamd de Duivel.

*Een graf houdt beider asch vereend;
Maar 's ouden geest vindt rust noch vrede
In d'ijsbren nacht van 't lijkgesteent',
En vaak ontsluit hij aan die stede
Te middernacht als 't stormt en tiert,
En regent, als men de uilen
Hun grafgezing hoort huilen
De weerhaan knersend giert.*

Een streng militair was de Duivel. Wanneer hij door de stad reed, door de Steenbergse straat, de Blauwe Handstraat, of over de Grote Markt, zagen de burgers hem vrezend na, en menigeen dacht bij zichzelf:

"Liever zou ik willen sterven dan onder de Duivel te staan."

In zijn hand droeg hij een kleine karwats, die één scheen te zijn met zijn hand. Graag drukte hij 't paard de sporen in de zijden, dat het steigerde, en vonken uit de stenen sloegen. Wanneer dan de voorbijgangers angstig wegstoven, lachte hij schor, en schudde de karwats, of hij zeggen wilde: "Ik wou dat ik ze allemaal kon ranselen en dat ik de bloedige striemen zag over hun gezicht en hun handen. Of dat ze onder de hoeve van 't paard raakten en dat ik ze van pijn zag kruipen."

Hij had een zoon, die als vaandrig bij het regiment diende: Alfons was zijn naam. Het was een vrolijke kornuit, die geen enkele vreugde versmaadde, en die de meisjes van Bergen op Zoom liever had dan de krijgstucht. Hoezee en hier ginder! de Brabantse meisjes, die anders zo

kieskeurig zijn, noemden hem de schone Alfons, ziede gij! "Een schonere jongen dan Alfons vindt gij in Brabant niet," zo zeiden ze. Wie kon begrijpen, dat hij de zoon was van de stuurse plaatsmajoor, die in geheime lust niets liever deed dan pijn te doen, en die eerst genoot, wanneer hij een levend lichaam kwellen kon?

Een morgen waren de officieren op de binnenplaats de kazerne tezamen, toen zij dof tromgeroffel hoorden. Zij staakten hun gesprek en luisterden. "Zou er weer iets met de Duivel zijn gebeurd?" vroeg een jonge luitenant. Nooit noemde men de plaatsmajoor anders, zelfs niet in tegenwoordigheid van de zoon. 't Was een Duivel, dat wist ieder. Ja, velen zeiden, dat hij erger dan de Duivel was, slimmer in zijn streken en onmenselijker in zijn wreedheid.

De plaatsmajoor trad op hen toe. Op dertig el afstand schreeuwde hij al: "Dat moest uit zijn. Als ik een schildwacht in slaap zie, schiet ik hem dood. Hoe kan ik op mijn soldaten vertrouwen, wanneer ze in slaap vallen?" In de verte werd een baar gedragen, waaraan een zwart kleed hing. Dof rommelde de trom. "Nu zal 't ze duidelijk zijn," grijnsde de Duivel. "Ik heb er vannacht een gesnapt, die stond net als een paard te slapen. Hij kan er in de hemel of hel over nadenken."

De officieren zwegen steeds. Wie durfde een woord te spreken? De Duivel zag hen aan en gromde: "Ik ben blij, dat ge 't mij eens zijt, en - versta me wel - ik verwacht van u hetzelfde. Geen genade voor de schildwacht, die niet waakt. Ik dank u!" Hij groette met kort, dreigend gebaar. Heel in de verte bromde de trom. Niemand zag de zoon aan. Men gevoelde lust, om buiten hem de zaak te bespreken. Toen zei Alfons rauw: "Mijn vader is een goed militair."

Misschien hoorden zij allen, dat er angst en schaamte in hem was. Zij wisten het allen, dat de man zijn straf had verdiend, doch er was wroeging in hun ziel, omdat de Duivel hem had gedood. Een huivering

voer langs hen heen. Hun gezichten werden strak, en menigeen bemerkte, dat hij onwillekeurig de hand aan de degen had geslagen.

Alfons vooral bestreed zijn jeugd. Hij hoopte, dat een van de anderen iets beledigends over zijn vader zou zeggen, opdat hij deze zou kunnen aangrijpen. Toch was hij zichzelf niet meester, en voortdurend hoorde hij een stem spreken: "Duivel! duivel! jij bent een duivel's zoon." Eindelijk stelde een gemoedelijk kapitein voor, om heen te gaan. "Wij hebben niet te oordelen." Langzamerhand scheen het, dat zij vergeten zouden. Nooit spraken zij er met elkaar over. Het waren merendeels jonge mensen, die 't leven liefhadden, en de ouden hadden reeds te veel ondervonden.

Binnen enige dagen was het weder tussen hen als steeds. Wanneer zij echter nog eens een schildwacht zagen, die op zijn post was ingeslapen, was 't een geheime overeenkomst, dat ze hem wekten. Had de Duivel dit bemerkt? Hij liet een order bekend maken, die ineens weder de oude, geleden geschiedenis in herinnering bracht. Nog strenger dan vroeger luidde het bevel. Al wie een schildwacht slapende zou aantreffen, had 't recht hem te doden. Wanneer een soldaat het bemerkte, rustte op hem de plicht zo hij deze plicht niet volvoerde, zou hij zelf moeten sterven.

Angstig luisterde Alfons naar deze woorden. Nu bemerkte hij, dat de wrok langer bleef in de ogen van zijn kameraden, en dat ze hem ontweken. Dikwijls zag hij, dat ze onder elkaar fluisterden, maar als hij hen naderde, was 't altijd over onbeduidende dingen, dat zij spraken. Zijn vader hield van hem. Dat het een vreemde liefde was, van Duivel, kunt gij wel begrijpen.

Toen de knaap jong was, had hem de vader naar Den Haag gestuurd - de moeder was jong gestorven - en daar was hij bij een tante opgevoed. De Duivel reed tot Dordrecht, om hem te halen. Op de

terugweg had hij geen enkel woord gesproken. Pas op het moment dat zij Bergen op Zoom in 't zicht kregen, zei hij enkele woorden:

"Voortaan sta je onder mijn commando. Over zaken van dienst wil ik niet met je praten." Zo was 't gebleven. Thans weer wist Alfons, dat hij gehoorzamen moest, al voelde hij, dat men een deel van de haat ook aan hem gaf. Zou hij niet als spion dienen? Men vertrouwde hem niet meer. Hoe wist de Duivel alles zo nauwkeurig, wat er in dienst geschiedde? Wie kon een betere handlanger zijn dan Alfons? De jonge vaandrig wist, dat hij gemeden werd. Waar hij vroeger algemeen kameraden had gekend, waren thans zijn vijanden. Hij was vogelvrij verklaard.

't Gerucht sloop door in de stad Bergen op Zoom. De meisjes gingen hem voortaan zonder lach of groet voorbij. Niemand vermoedde, dat hij met zijn vader gesproken had. Hij was te trots om dit te vertellen. Een avond had hij de Duivel buiten de Steenbergse poort ontmoet. Even had hij geaarzeld... toen besloot hij hem te zeggen, wat er in hem omging. De Duivel hield zijn schreden niet in. Met lange passen liep hij over de weg. Hij had de kraag tegen 't hoofd geschoven, en hij ging iets gebogen, zijn sporen kletterden. Dat gaf zijn gehele figuur iets afwerends, maar flink streefde hem de vaandrig terzijde.

"Vader!" riep hij. De plaatsmajoor matigde zijn ritmische snelle tred niet. "Vader! een verzoek..." Nog altijd zweeg de Duivel. "Vader! ik verzoek... om mijn overplaatsing." - "Overplaatsing?" gromde de oude militair, "waarom?" - "Omdat ik hier niet op mijn plaats ben." - "Niet op je plaats?" - "Vader! ik wil overal zijn, behalve hier. 't Is een hel voor mij, hier!" - "Meen je - dat ik - je zal - overplaatsen?" - "Als u me niet overplaatst..." - "Bewaar - de afstand - jonge kemphaan. Jij wordt niet overgeplaatst. En daarmee - zeg ik je - ingerukt - mars! Val mij niet weer - lastig!"

Pas een jaar later bewees hij zijn makkers wie hij inderdaad was, trouw tot in de dood. Hij, de blonde, jonge vaandrig, een spion van de Duivel? Alles mocht men van hem zeggen, maar dat niet.

Het was tijdens een feest. Overal klonk muziek, tot diep in de nacht. Men kon niet begrijpen, dat er ooit enige smart in Bergen op Zoom was geleden. De benen werden niet moe van het dansen, de ouden van dagen waagden nog eens een horlepiep, en waar was al het bier gebrouwen? Er waren vreemde dingen te zien - een Vlaamse reuzin en een grijnzende neger, de dikste vrouw ter wereld was ook in Bergen op Zoom. Op de Markt blies en stampte een doedelzakman, een beer sprong duizend sprongen, een heidin voorspelde de toekomst.

Marskramers klopten aan de huizen, en ze lieten de schoonste kralen in de zon schitteren. Want het waren dagen van zonlicht, waarin men leefde! 't Kan in Brabant niet regenen, als er feest is. 't Zonlicht werd niet moede tot laat in de avond, en het was een festijn, waarin de hele wereld schik had, van 't kleinste kind tot de gerimpeldste bes. De soldaten en officieren waren vooraan.

Niet de Duivel, en niet de jonge vaandrig. Wee de soldaat, die op het appèl ontbrak! Iedere avond hield de plaatsmajoor zijn stille ronde. Het pistool hield hij stevig in zijn vuist.

Niemand bemoeide zich met de zoon. Stil ging hij zijn weg. Er was op zijn jong, roerloos gelaat geen leed. Het leed was binnen hem besloten.

De derde avond van het feest passeerde een troep jonge officieren, luid lachend, een schildwacht. Hij riep geen "werda," toen ze hem voorbij gingen. "De Duivel zal hem halen," lachte een luitenant, "de kerel is in slaap gevallen. Hij mag blij zijn dat de plaatsmajoor de ronde nog niet heeft gedaan." Goedhartig wekte hij hem. "Vooruit kerel! Uit de dut. 't Is goed dat jou de Duivel niet gesnapt heeft."

Verschrikt was de soldaat opgesprongen. Hij was niet in staat, om een woord te zeggen, want de angstige werkelijkheid, dat hij ternauwernood de dood ontgaan was, deed hem de roes vergeten. Zij hadden hem getrakteerd, en de slaap had gemakkelijk ingang gevonden in zijn beneveld brein. De officieren lachten.

"Arme kerel! die vandaag niet kan feestvieren." - "Vooruit!" riep een jong luitenant, die nooit genoeg van het leven kon krijgen, "daarginds wacht ons Bergen op Zoom. We hebben de Vlaamse reuzin nog niet gezien. En avant!"

Zingend en jubelend verliet de vrolijke schare de eenzame post. In de verte klonk de duizendstemmige muziek van de stad. Wat is ieder feest ter wereld tegen de echte Hollandse kermis? Een week per jaar is de Hollander uitbundig - leve de vreugde!

De soldaat luisterde naar 't gejoel en geraas. Zijn handen beefden... Als de officieren niet toevallig voorbij waren gekomen, zou hij dood geweest zijn. Nu kon hij luisteren naar de geluiden van het verre geluk.

Toen de officieren hun weg waren gegaan, kwam Alfons te voorschijn, en met rustige schreden liep hij naar de schildwacht. "Je wilt zeker wel graag feestvieren?" De arme kerel wist niet, wat hem gebeurde. Zou de zoon van de Duivel geen listen willen gebruiken, om hem in 't verderf te storten? En toch... hoe lokte de kermis. Alle stemmen van jeugd en blijdschap lokten hem. "Kom," zei Alfons, en zijn eerlijke woorden hadden de trillenden klank van de geheime smart, "ga maar gerust heen, vriend. Ik zal waken, als de Duivel komt. Het is donker weer."

De schildwacht geloofde hem. Hij moest hem geloven. Hij bedankte hem met geen woord. Hij groette zwijgend en ging heen. Zijn stem zou een golf zijn van het bruisende feest, zijn vreugde zou teloor gaan en toch een deel zijn van deze ontzaglijke vreugde, welke geen grenzen

kende. Alfons stond op zijn verlaten post. Het zou niet lang meer duren, of de Duivel zou zijn ronde gaan. Dan zou hij vinden, dat alles in orde was.

Hij loerde er natuurlijk op, om weer iemand te snappen! Thans bedacht de jonge vaandrig, dat hij moe was. Niet moe van lichaam, doch moe van ziel. Meden niet alle kameraden hem? Vroeger was hij de eerste geweest bij ieder feest, elk jaar weer. Nu minachtte men hem. Men beschouwde hem als een spion. Niemand gaf hem gelegenheid zich te verdedigen. De vreugde in de stad, welke hij in zijn verlatenheid hoorde, lokte hem in geen enkel opzicht. Ze voerde stromen van droefgeestigheid door zijn bloed. Hij weende niet. Hij voelde zijn leed, zoals men angst voelt: in heel zijn wezen.

Voetstappen naderden. Door al het gedruis hoorde hij de klank van de naderende voetstappen, ja zelfs hun echo trilde in zijn geest en zijn ziel. Dat was de stille ronde, sluipende, gereed om te springen. Dat was de vloek van zijn jeugd. Zijn smart was als een vuist, die zijn keel dicht knelde, en hem ruggelings ter aarde wierp. Wilde hij opzettelijk doen of hij sliep? Was het buiten zijn wil om dat hij zijn adem inhield, terwijl de dreigende voetstappen naderden? Hij lag stil. Uit de stad kwamen de klanken van het feest, doch al zwakker en zwakker werden ze, en ze verstomden tegen de regelmatige tred van zijn vader, de strenge plaatsmajoor van Bergen op Zoom.

Het was niet waar, dat er een andere klank bestond. Hij kende geen vrees. Hij was een held gelijk, stervend voor zijn plicht. 't Heeft niet één seconde geduurd dat de Duivel zich over hem heen boog. "Dat is de derde maal," mompelde hij, toen hij zijn pistool had afgevuurd. Plotseling, fel uit, klonk het blijde feest weer door. Niemand had 't gehoord, dat er een schot was gevallen. 't Geluid is er nooit anders geweest dan als een echo van verre, en ongehinderd ging alles verder.

Men was verwonderd, toen men de volgende morgen Alfons vond. Men berichtte de plaatsmajoor, dat zijn zoon door een pistoolschot was gedood, op de plaats waar de schildwacht was geweest. Rechttop hoorde de Duivel het bericht aan.

"Ik zal mijn eigen zoon doden, als hij zijn plicht niet doet." Zijn handen bleven strak op tafel liggen, en geen oogwenk beefden ze. Zijn ogen zagen star voor zich uit. Onbewogen ging hij door de stad, met gelijkmatige tred. Hij ging tot de plek, waar het lijk van zijn zoon neerlag. Wie weet, wat de Duivel dacht? Herinnerde hij zich niet de dagen, dat hij met de kleine Alfons had gespeeld? Zonnig was de wereld geweest, het kleine knaapje stelde hem duizend vragen over mensen en dingen, en de duistere Duivel beantwoordde ze allen. Het kind had geluk gekend bij iedere bloem, bij iedere vlinder en vogel; alles, wat hel was van kleur had hij liefgehad, en naar alles, wat vliegen kon, hadden zijn tedere handen gegrepen.

Later nog had de Duivel hem op een paard getild en rechttop, als grote mensen, had de kleine jongen zich gezet, en glimlachend van trots naar zijn vader gezien. Het waren zeker de kleine dingen, die de plaatsmajoor zich herinnerde, en alle waren ze machtig binnenin zijn ziel. Ze fluisterden en hoonden tot hem. Liefelijke gedaanten waren het geweest plots werden ze dreigend van stem en gebaar.

Hij ging, buiten de stad, tot aan de plaats, waar zijn zoon was gestorven. Niet met zijn scherp regelmatige tred, maar moe. Hij trok het pistool, en met rustige hand schoot hij zichzelf dood.

Wanneer het stormt, gaat de plaatsmajoor uit, in Bergen op Zoom. Eerst hoor je de lachende stemmen - zijn het de officieren, die de slapende soldaat wekken? Dan wordt 't even stil. Er is dan een zacht geritsel, geschuifel - in de verte klinkt wanluidende muziek, het is de kermis, die blijft doorrazen, steeds verwijderd, terwijl er klanken

murmelen: de soldaat en de vaandrig spreken met elkaar. Een hels lawaai is er in de verte. De kermis wil niet eindigen, de Duivel gaat zijn stille ronde. Zijn ritmische tred klinkt scherp, zijn sporen rinkelen. Een pistool wordt afgeschoten. Alles eindigt in een lange kreet van bovenmenselijke smart.

Evenals in Bergen-op-Zoom, heeft er ook in Nijmegen een plaatsmajoor gespookt, van wie verteld wordt, dat hij tijdens zijn leven nooit tevreden was over zijn manschappen.

De plaatsmajoor was erg op zich zelf. Hij had geen vrienden, en hij had eveneens nog nooit een vrouw gemind.

Op een dag sterft de plaatsmajoor. Als hij bij de poort van de hemel komt, wordt hij niet toegelaten, omdat er niemand verdriet om hem heeft. In de hel wordt hij eveneens niet toegelaten, omdat zijn zonden te klein zijn. Hij wordt terug naar de aarde gezonden, om daar als geest te spoken. In zijn oude gestalte was hij gedoemd om tot middernacht te dolen.

Op aarde bemerkt hij dat een van de wachten bij zijn wachtpost is gaan slapen. Om de soldaat een lesje te leren boeit hij de benen en polsen van de soldaat. Daarna loopt hij als altijd zijn stille ronde. Om middernacht verdwijnt hij.

Toen de soldaat ontwaakte bemerkte de soldaat dat hij geboeid was. pas na lange tijd kwamen zijn maten hem aflossen. Toen zij vertelden dat zij geen grap met hem hadden uitgehaald, beseften de soldaten dat de plaatsmajoor terug was gekomen. Vanaf die dag was men weer bevreesd voor de plaatsmajoor.

Eén van de soldaten was echter niet bang van de geest van de majoor. Hij bood aan om de majoor mores te leren.

Hij gaat op wacht staan en doet alsof hij slaapt, als de plaatsmajoor nadert roept hij de geest op om halt te houden. Als de geest niet reageert, schiet de soldaat de geest neer. Deze tuimelt van de wal af. Vanaf dat moment spookt de plaatsmajoor niet meer in mensengedaante, maar komt hij in de gestalte van een kat.

DE STILLE RONDE

Anton van Duinkerken

De moede stap van avondlate paarden
Op weerkeer van hun arbeid, brengt mij thuis
Bij heugenissen, die mijn hart bewaarde.
Wij waren kinderen. Ons ouderhuis
Droeg wingerdranken, die de wind ontblaarde.
Hoorde ik bij nacht hun murmelend geruis,
Dan was het, of mijn ziel de tred ontwaarde
Van bovenwolkse ruiters, die op reis
Naar 't ontoegankelijk heil van 't paradijs
Bedroefd weerkeerden tot het leed der aarde.

Weer voel ik de benauwdheid van weleer,
Toen de verschrikking mij het ademen
Benam bij het vertrouwd gemurmureer
Uit onze tuin, waar 'teven leek te pralen,
Doch dan begon de galoppade weer
Der opgejaagde ruiters door de dalen
Van dood en duisternis, hun wederkeer
Vlak bij mijn bangheid, hun angstwekkend schuilen
Aan mijn slaapkamervenster .en hun huilen,
Als zochten zij bij 't angstig kind verweer.

Al jaren lang was mij bekend, wie 't waren,
Die schier geruisloos reden door de nacht.
Ik lag ontzet het donker in te staren
En onderscheidde schaduwen, die zacht
Terzijde schoven als om de aangevaren
Schrikbende nog te ontwijken, en ik dacht,
Hoe wreed het lot is dier gevloekte scharen,
Hoe allen onder heerschappij van leed
Geboren worden, en hoe niemand weet,
Welk deel der pijn zijn leven zal bezwaren.

Want deze spoken zijn eens mens geweest
In deze zelfde stad in vroeger tijden.
Thans jaagt hen langs de wal 't verwoed tempeest
Van 't ook boetvaardig niet te delgen lijden,
Waaruit geen wederkeer de ziel geneest,
Hun godverlatenheid van wie als heiden
Tekeer ging op 't luidruchtig levensfeest
Blijft, ongeboet, de straf der enkle zonde,
Waarom zij zwerven op hun stille ronde
Naar de eigen vaderstad als vreemde geest.

Zij zijn de rusteloze volgelingen
Van een door God gevloekte grootmajoor
Die na de dood hun aanvoerder omringen
En trekken door de lucht een ruisend spoor
Van weegëklag. Waar men die troep hoort zingen
Klinkt onaflaatbare vertwijfeling door,
Omdat zij zich tot misdaad lieten dwingen.
Met wie gèen God en geen gebod ontzag
Zullen zij dolen tot de laatste dag,
Gevangenen in hun herinneringen.

En toch: het zwaarste kwaad dier sombre ziel
Maakt haar in aller heugnis minder schuldig,
Omdat het onverhoeds haar overviel, ·
Want Satan wacht zijn kans en volgt geduldig
De wentelingen van Fortuna's wiel. .
's Lots wisselingen zijn nooit zo veelvuldig
Of wie hij vastkrijgt, wikkelt hij subtiel
Binnen de strik van 't rijk der ongenade.
Leid ons niet in bekoring, van de kwade
Verlos ons, Vader, en vergeef wie viel!

De grootmajoor, bemind bij de soldaten
Van onze vesting in die woeste tijd,
Was een tuchtlievend man, doch zo verwaten
Op zijn alom geduchte dapperheid,
Dat hij 't uitdagend snoeven niet kon laten,
Waardoor hij God en diens barmhartigheid
Dwong om hem aan zichzelf ten prooi te laten,
Want wie zich trots op eigen kracht verheft
En van Gods goedheid niet de steun beseft,
Kan de gestrengste levenswijs niet baten.

Hoeren en tollenaars zijn in Gods oog
Een bovenmenselijk medelijden waardig,
Doch waar de hovaardij 't gemoed bedroog,
Toont de Barmhartige zich streng rechtvaardig.
En reed de grootmajoor, het hoofd omhoog
De troepen langs, dan leek het eigenaardig
Eerbiedig zwijgen, dat elk overtoog
Een goddeloze godsvrucht, waar zijn vloeken
Schril tegenin klonk als een scherp verzoeken
Van 't hoog Bevel, dat het heelal bewoog.

Schepper van bastions en van lunetten,
Vond hij zichzelf de god van 't regiment
En eiste, dat men 't al opzij zou zetten
Voor de begeerten van zijn krijgersbent.
'Wat gelding hebben kerkelijke wetten
Voor wie de regels van de krijgstucht kent?'
Zo smaalde hij, waar priesters zich' verzetten
Tegen 't vertreden van de zondagsplicht,
't Plundren, 't schofferen en het bloedgericht
Vieren op wie dit zochten te beletten.

Geen vrouw bleef veilig, als de grootmajoor
Een dag vrijaf gaf aan zijn woeste horden,
Geen klooster heilig, dacht hij, dat het voor
De stadsverdediging bezet moest worden.
Kende men eens barbaren aan hun spoor,
Waarop de bloesems en 't gewas verdorden;
Zo ging in zijn gevolg de deugd te loor
En wist hij toch het krijgsgezag te hoeden:
'Uw slechte mensen zijn bij mij de goeden',
Was zijn verantwoording aan de pastoor.

Als god der heerschaar had hij geen genade
Noch medelijden voor wie ondoordacht
Een voorschrift van de krijgstucht overtraden.
Voor 't minste werd een man om hals gebracht,
Bij hem heetten vergissingen misdaden.
Een schildwacht vond hij slapend op de wacht
En schoot hem dood zonder zich te beraden.
Zelf bleef hij op diens post voor schildwacht staan,
Tot 's morgens, ziende wat hij had gedaan,
Hij de sergeant beval het roer te laden.

'Leg op mij aan en vuur! Dit is Gods recht !'
Klonk zijn bevel, dat niemands weerspraak duldde.
De man, die weigerde, werd neergelegd,
De compagnie ontboden. Toen onthulde
De grootmajoor, wat hij nooit had gezegd,
Ofschoon het zijn gemoed geheel vervulde:
De schildwacht, een gewone wapen knecht, .
Uit naam der krijgswet door hem neergeschoten
Was 't eigen kind geweest, waar hij met grote,
Doch steeds verzwegen liefde aan was gehecht.

'Ben ik uw god geweest op wal en grachten,
Zo heb ik 't opperst werk van God gedaan
Door blindelings mijn eigen zoon te slachten,
Derhalve vloek ik alle Godsbestaan!'
Zo sprak hij schamper en de omstaanders wachtten,
Diep in 't gemoed met zulk een lot begaan,
Doch eer zij op een uitkomst zich bedachten,
Klonk het pistoolschot dat zijn laatste was.
De grootmajoor lag naast zijn kind in 't gras.
En daarom keert hij weder, alle nachten.

Anton van Duinkerken